Tíðargreinin: eitt íkast til føroyska orðaskiftið
Sosialurin hevur tíðargrein í blaðnum týsdag og hósdag. Hevur tú hug at gera títt íkast til føroyska kjakið í 2009?
Send eina grein til post@sosialurin.fo - Kravið er, at greinin er á leið 6000 tekn og skrivað í essay stíli

TÍÐARGREININ
Jonhard Mikkelsen

Man føroyskt talumál verða undirstimbrað?

FREGNIR www.sprotin.fo

Man gongdin vera tann, at vit nýta færri og færri samheiti í føroyskum? Eg veit tað ikki, men spyrji.

Man gongdin vera tann, at vit leita okkum inn á eitt einstakt orð og sleppa okkum undan at brúka onnur, tí hetta eina orðið sigur so nøkulunda alt, vit ætla okkum at siga? Eg veit tað ikki.

Um so er, kann broytingin - nú vit skriva sum ongantíð áður - vera tann, at málið viknar, samstundis sum tað verður meira brúkt?

Áhugaverdur spurningur.

Kanska er málsliga umhvørvið so veikt, at málið verður einfaldari og á tann hátt fátækari. Eg veit tað ikki, men stundum haldi eg tað vera rákið. Lat meg lýsa tað við einum dømi.

Vit taka ein heilt einfaldan setning: *Hetta er ringt!*

Hetta er ringt kann eyðvitað hava ómetaliga nógvar ymiskar týdningar. Júst hvønn týdning, vit leggja í orðið, lesa vit úr samtekstinum.

Nakrir møguleikar:			
	trupult	tvørligt	vøkkult
	torført	móðsamt	møtimikið
	krevjandi	kravmikið	
	svárt	ilt	eymt
	dapurt	tungt	sorgarbundið
	fløkt	ógreitt	torgreitt
	strævið	stríggið	striltið
	vánaligt	ússaligt	

Hesar 22 møguleikarnar kundu vit brúkt og skapt nógv avbrigdi í so einføldum setningum sum:

Tað er ringt at loysa hesa uppgávuna	(torført)
Tað er ringt at siga	(ilt)
Tað ringt at koma ígjøgnum hesa fyrstu tíðina	(svárt)
Tað er ringt at rætta hetta aftur	(trupult)
Tað er ringt at fáa hetta liðugt til tíðina	(strævið)
Tað er ringt at stava rætt	(krevjandi)
Hetta er ein ring uppgáva	(kravmikil)
Hetta er ein ring fløga	(ússalig)
Hetta er ein ringur døgurði	(vánaligur)
Hesi eplini eru ring	
Hann er ringur av krími	
Har er so ringt at ganga	(illgongt)

Vit síggja, at alt ber til at siga við lýsingarorðinum ringt. Men við ongum avbrigdum verður málið minni spennandi. Tú fært einki lýst við ongum lýsingarorðum. Hugsa tær skaldskap við so avmarkaðum lýsingarorðum!

Orð verða sett saman soleiðis, at:

lýsingarorð siga nakað um navnorð	Ein merkiligur maður
hjáorð siga nakað um sagnorð	Hann flennir merkiliga
hjáorð siga nakað um lýsingarorð	Hann flennir øgiliga merkiliga
hjáorð siga nakað um hjáorð	Hann flennir sjáldsama øgiliga merkiliga*

Set fyri, at hjáorðini, ið skulu siga nakað um lýsingarorðið ringt, eisini fækkast í tali!

Vit kunnu siga: *nokkso, rættiliga, eitt sindur, heldur, ríkiliga, ógvuliga, passaliga* – ringt.

Men so vítt eg mangan hoyri, eru hjáorðini eisini avmarkað til tvey: annaðhvørt *ordiliga* ella *mega*.

Og so seta vit saman:

Hetta er rættiliga tvørligt	Hetta er mega ringt.
Hetta er nokkso stríggið	Hetta er mega ringt.
Hetta er heldur ógreitt	Hetta er mega ringt.
Hetta er ríkiliga nógv kravt	Hetta er mega ringt.
Hetta er eitt sindur móðsamt	Hetta er mega ringt.

Set fyri, at hetta verður gongdin?

Eg uggi meg við, at hetta er mál, ið børn og ung brúka til sítt prát, tann stíl, ið tey vilja eiga fyri seg sjálv, men at tey leggja sær øll hini orðini í geyma og draga tey fram aftur, tá ið rætta høvið býðst.

Men set fyri, at hetta veruliga er gongdin, at orðini fækkast, og vit leita inn ímóti einum felags kjarnaorði, meðan vit skriva og gorra sum ongantíð áður?